

Ugovor o osiguranju

OPĆI USLOVI OSIGURANJA

Osiguravajući posao jest ugovor između osiguratelja i osiguranika, prema kojemu se osiguratelj obvezuje da će osiguraniku uz određenu nagradu (cijenu) nadoknaditi štetu, što bi je potonji pretrpio nastupom izvjesnih događaja.

Osnovne su obaveze stranaka iz ugovora o osiguranju ove:

Osiguratelj :

- 1) mora izdati osiguraniku dokument o ugovorenom osiguranju (tkzv. »policu osiguranja«),
- 2) mora nadoknaditi osiguraniku štetu do visine sklopljenog ugovora.

Osiguranik :

- 1) mora platiti cijenu osiguranja (tkzv. »premiju osiguranja«),
- 2) mora obavijestiti osiguratelja o činjenicama koje se odnose na predmet osiguranja,
- 3) mora poduzeti sve potrebne mjere da bi se spriječila veća šteta od one koja je nastupom izvjesnih događaja nastala,
- 4) mora se pridržavati svih eventualnih specijalnih uputstava što mu ih bude dao osiguratelj.

Napomena ad 2) osiguranik treba da osiguratelju pruži sve podatke potrebne za ocjenu rizika (pogibelji, opasnosti da nastupi šteta). Ocjena o veličini rizika potrebna je za to da se na temelju iste odredi (ustanovi) visina »premije osiguranja«. Specifičan je element ugovora o osiguranju nužnost, obaveza osiguranika da kod sklapanja takva ugovora saopći svojem ugovornom partneru — osiguratelju sve okolnosti i podatke koji su mu poznati i koji bi utjecali na ocjenu rizika i na spremnost, volju osigurateljevu da se prihvati tog rizika.

U načelu su pokriveni štete i gubici izazvani višom silom, a isključuju se gubici koji su posljedica prirode robe (koja je predmet osiguranja) ili nemarnosti ili propusta.

Osiguranik ne mora pružiti osiguratelju one podatke koje ovaj treba i inače da zna, jer je općenito dobro poznat (na primjer u pomorskom osiguranju lučke uzance).

Za punovažnost ugovora o osiguranju trebaju biti udovoljeni ovi zahtjevi:

- 1) pravna i poslovna sposobnost ugovornih stranaka (općenito uzev, u poslu osiguranja osiguratelj i osiguranik mogu biti fizičke ili pravne osobe),
- 2) osiguranik mora imati interesa u osiguranju,
- 3) mora biti predviđena »premija« ko cijena za osiguranje,
- 4) ugovorne stranke moraju biti suglasne u volji da na određeni način i uz određene uvjete sklope posao osiguranja,
- 5) ugovor o osiguranju mora biti pravno dopušten.

Ugovor o osiguranju nije punovažan ako su razlozi za njegovu ništavost postojali u času njegova sklapanja, na primjer ako su stranke postupile dolozno t. j. ako su one hotimice zatajile neke činjenice ili su pak te činjenice prikazale u krivu svjetlu.

Osiguranik može razriješiti ugovor o osiguranju u ovim slučajevima: a) ako je osiguratelj pao pod stečaj (u tom slučaju osiguranik ima pravo da zatraži povrat uplaćene premije), ako je, konkretno u pomorskom osiguranju, putovanje obustavljeno (u tom slučaju osiguratelj ima pravo na dio premije ili na neki postotak od svote osiguranja).

Osiguratelj može razriješiti ugovor o osiguranju: a) ako osiguranik zataji podatke koji su važni za ocjenu rizika (u pogledu saznanja događaja uzima se u obzir objektivna a ne subjektivna mogućnost), b) ako se promjeni rizik krivnjom osiguranika, c) ako se zlonamjerno predmet osiguranja pre-

osigura ili ga se dvostruko osigura, d) ako se kod općeg osiguranja dadu kriva obavještenja ili se potrebna obavještenja uopće ne dadu.

VRSTI OSIGURANJA

Postoje najrazličitije vrste osiguranja: za slučaj doživljenja izvjesnog broja godina starosti, za slučaj smrti, za slučaj invaliditeta (invalidsko osiguranje), za slučaj starosti i bolesti (starosno i bolesničko — socijalno osiguranje) za slučaj šteta od požara, provala, krađe itd., na pokretnoj ili nepokretnoj imovini (imovinsko osiguranje). Osiguranje koje obuhvaća štete koje mogu nastati na imovini (predmetima, robi) koja je predmetom prijevoza, nazivamo *transportnim osiguranjem*.

Transportno osiguranje možemo dalje podijeliti u tri skupine: pomorsko osiguranje, kopнено osiguranje i zračno osiguranje (breme tome da li se radi o osiguranju iz oblasti pomorskih, kopnenih ili zračnih prijevoza).

Pomorsko osiguranje prema raznim kriterijima možemo svrstati u ovakve grupacije:

- A) 1. *Osiguranje na stanovito vrijeme* (trajanje je osiguranja redovno izričito određeno u samoj pogodbi osiguranja. Većina se pomorskih osiguranja sklapa na stanovito vrijeme).
2. *Osiguranje na stanovito putovanje* (kod njega stranke moraju utanačiti kada se ima uzeti da osiguranja počinje i prestaje: a) za brod: od polaska do dolaska, b) za teret: od utovara do istovara.

Obično se u pogodbu unese da se rok produžuje do konca putovanja uz isplatu povišene premije. Ako se obavi osiguranje za više putovanja, imamo tkzv »osiguranje za vezanu premiju«. Na taj način osiguranik ne ostaje ni jednog časa nepokriven.

- B) 1. *Osiguranje naknade* (kada se osiguranje odnosi na predmet, koji je više manje tačno određen).
  2. *Osiguranje odgovornosti* (kada se brodovlasnik osigura protiv odgovornosti za slučaj da se njegov brod sukobi s nekim drugim brodom. Osiguratelj preuzima obavezu naknade onog iznosa koji bi brodar platio drugom brodaru s kojim se njegov brod sudario. Uzima se u obzir samo sudare među brodovima).
- C) 1. *Stvarna osiguranja* i 2. *Osobna osiguranja*,

- D) 1. *Generalna osiguranja* i 2. *Specijalna osiguranja*.
Specijalna osiguranja: a) osiguranje neke konkretne pošiljke, b) osiguranje nekoliko prijevoza određene vrste robe jednog osiguranika sve dok se ne iscrpi određena svota (»otpisno« ili »flotantno« osiguranje).
Generalno osiguranje bi, primjerice, bilo osiguranje svih budućih prijevoza kod jednog osiguranika unutar jednog određenog roka, obično unutar jedne godine.

Osiguranik može neku stvar osigurati kod više osiguratelja, ali uz uvjet da zbroj svih osiguranja ne smije premašiti vrijednost osiguranog predmeta. Tada se radi o tkzv »*kumulativnom osiguranju*«. Može se osigurati neka stvar do pune vrijednosti, kod više osiguratelja do te pune vrijednosti ali samo onda ako se kod svakog pojedinog osiguratelja dotična stvar osigura za različite rizike. Osiguranik zbog opasnosti često razdijeli osiguranje na više osiguratelja.

- E) 1. *Osiguranje za vlastiti račun*,
2. *Osiguranje za račun trećega*: tada imamo a) uzimaoca osiguranja i b) korisnika osiguranja. Osiguranje se za račun trećega može obaviti a) po nalogu (»mandatno« osiguranje) i b) bez naloga. Često se danas sklapa osiguranje za račun treće osobe koja nije još poznata (uz zaporku—klauzulu: »za onoga kojega se tiče« — engl. »for account of whom it might concern«).

POVIJEST POMORSKOG OSIGURANJA

Tvrde se da je pomorsko osiguranje nastalo negdje u pedesetim godinama dvanaestog stoljeća poslije n. e. Neki pak tvrde da je ono nastalo nešto kasnije, oko godine 1180., i to u sjeverotalijanskoj pokrajini Lombardiji.

U svakom je slučaju osiguranje kao profesionalna djelatnost nastalo u zemljama Portugalu, Italiji i Španiji. Ono se osobito razvilo poslije otkrića novih plovni putova.

Veliki su rizici plovidbe nagnali brodovlasnike i vlasnike tereta da se rizici podijele na više interesenata radi toga da ih pojedinci mogu lakše snositi.

Prvi su oblici osiguranja, u širom smislu riječi, nastali iz institucija tkzv »generalne havarije« o kojoj će kasnije biti govora. Računa se da otprilike prvi pismeni spomenik o pomorskom osiguranju predstavlja Zakonik s otoka Rhodosa iz 916. godine prije n. e. U srednjem su vijeku trgovci u gradovima Veneciji, Genovi i Barceloni, a također i u gradovima Hanseatske Lige sklapali ugovore o osiguranju brodova i tereta. Negdje iz konca šesnaestog odnosno iz početka sedamnaestog stoljeća potječe djelo »Guidon de la Mer« u kojemu su sadržani propisi, običaji i uvjeti za sklapanje pomorskih osiguranja.

Pod utjecajem djelovanja Hanseatske Lige i lombardijskih trgovaca nastalo je pomorsko osiguranje u Engleskoj.

U prvo se vrijeme osiguranjem nisu bavila specijalna, osiguravajuća društva već jedino individualni bankari.

Osiguranje je bilo nekada aleatoran posao (posao na sreću). Ono je karakter aleatornosti zadržalo sve do XIX stoljeća.

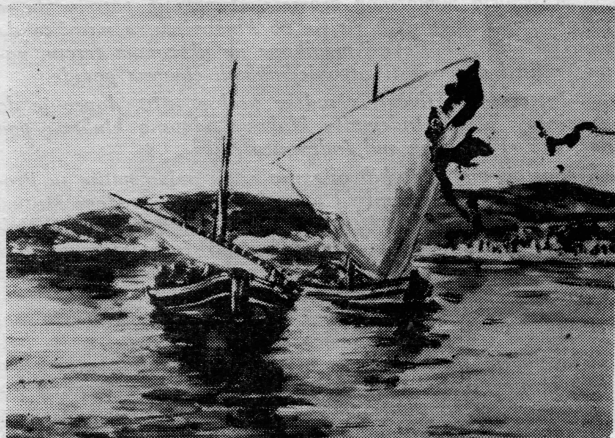
Kafane su postale stjecište osigurateljâ, trgovaca i pomoraca. Osobito je u vezi s tim poslom pomorskih osiguranja bila na daleko poznata kafana Engleza Eduarda Lloyd-a. On je godine 1696, počeo izdavati list »Lloyd's News«, u kojemu su se donosile vijesti iz oblasti pomorske trgovine. Tako je kafana Eduarda Lloyd-a postala najpoznatiji centar pomorskog osiguranja a London glavni centar svjetskih pomorskih putova i glavno tržište brodskog prostora. Ugovori o prijevozu i ugovori o osiguranju prijevoza sklapali su se istodobno na pomorskoj burzi u Londonu. Od sedamnaestog je stoljeća tu pomorsku burzu predstavljala gostionica Eduarda Lloyd-a.

Rečeno je da je nekada pomorsko osiguranje bilo aleatoran posao. Kasnije, uporedo s razvojem naučnih disciplina statistike i aktuarske matematike (počeo se u računicama osiguranja primjenjivati račun vjerojatnosti) osiguranje prestaje biti aleatornim poslom i postepeno poprima karakter pouzdane djelatnosti zasnovane na pouzdanim, sistematski obrađenim statističkim podacima, na temelju kojih su se po načelu zakona vjerojatnosti stvarale razne zakonitosti u događajima i elementima na području ljudskog života i raznih društvenih djelatnosti. Osiguranjem se počinju baviti velike trgovačke kompanije dok su s druge strane počeli nestajati mali, individualni osiguratelji. Osiguranje je prestalo biti aleatornim poslom i samim tim što su rizici bili raspodijeljeni na velika osiguravajuća društva.

Prvo je veliko osiguravajuće društvo u svijetu bilo društvo Lloyd. Ono je izradilo »Opće uviete osiguranja pomorskih prijevoza«, koji i danas vrijede, iako su mnogi od njih već prilično zastarjeli.

U doba je borbe između individualnih osiguratelja i osiguravajućih kompanija nastala standardna »polica osiguranja«.

Lloyd vodi registar brodova kao i registar svih pomorskih nezgoda i uzroka tih nezgoda.

»Bracere« Eleonora Jokić, akvarel